I. MĂRII

NOTE LEXICOGRAFICE

Colegei şi prietenei
Doina Grecu la 80 de ani[*]

Precizare: Prezentele note lexicografice, dedicate cu o foarte mare bucurie eminentului redactor şi revizor al ALR (serie nouă) şi DLR (serie nouă), fac parte dintr-un serial de astfel de texte lingvistice. D i r e c t, aceste note, în secţiunea a II-a, cea consacrată *observaţiilor*, se referă, c r i t i c (şi nu c r i t i c i s t), la MDA; i n d i r e c t, însă, ele vizează, desigur, şi r e r e d a c t a r e a, pe sau în baza fişierului marelui nostru dicţionar academic, ca DLR (serie nouă), a DA sau, riguros şi (foarte) adevărat, a DA ms, lucrare lexicografică academică integral redactată şi revizuită (din păcate chiar şi ideologic) prin efortul lexicografilor clujeni (în perioada 1942–1952) şi a celor bucureşteni (în perioada 1949–1952). Această versiune, finalizată în anul 1952, a DLR academic nu a fost, din motive e x t r a l i n g v i s t i c e (= politico-ideologice), publicată, fapt pentru care acest dicţionar, aflat în manuscris la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti" din Bucureşti, este cunoscut (şi citat), de către specialişti, prin sigla DA ms sau, mai rar, de către redactorii DLR (s e r i e n o u ă), prin sigla DA–bază, pentru că, în anul 1959, când DLR p u ş c a r i a n se reia, DA ms este folosit ca bază în redactarea (începând cu litera **M**) a DLR, s e r i e n o u ă, de către lexicografii bucureşteni, clujeni şi ieşeni ai celor trei institute de specialitate ale Academiei Române (=, pe atunci, Academia Republicii Populare Române). Să mai precizăm (şi aici) că, pentru partea din DLR (s e r i e v e c h e) = DA, parte elaborată şi publicată sub conducerea r e a l ă a lui Sextil Puşcariu, DA ms a c o n s t i t u i t şi a d e v ă r a t a b a z ă a r e s c r i e r i i, din păcate, **necritice** şi r e s t r i c t i v actualizate (= doar neologic) a respectivelor articole lexicografice în insolitul mic dicţionar academic (MDA).

Neavând, pentru moment, posibilitatea unei consultări (directe sau indirecte a) DA ms, regretăm profund faptul că, pentru articolele din MDA reproduse în prima parte (= **I**) a notelor noastre lexicografice, nu am putut să reproducem, integral, şi articolele corespunzătoare din DA ms, cele care, aceste articole şi nu cele din DA, au fost, cu adevărat, rescrise de redacţia MDA. Reproducerea, după

[*] Vârstă pe care a împlinit-o în 10 februarie 2018. Îi urez şi acum, la publicarea acestui text, multă sănătate şi încă foarte mulţi, luminoşi, fericiţi şi fructuoşi ani!

DACOROMANIA, serie nouă, XXIII, 2018, nr. 2, Cluj-Napoca, p. 134–151

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

articolele din DA, şi a acestor articole din DA ms ar fi fost, cu siguranţă, foarte instructivă şi foarte lămuritoare din multe puncte de vedere.

1. FURTÚN = HORTÚM (HURTÚM)

I. A r t i c o l e l e x i c o g r a f i c e:

1. În DA 1934/407, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**HORTÚM** s. a. 1°. *Proboscide.* 2°. *Pompe à incendie*.
1°. + (Turcism literar) T r o m p ă de elefant, proboscidă [...].
2°. Tulumbă. A. SCRIBAN, ARHIVA (a. 1912), nr. 7. [Şi: (ad 2^0) **furtún** s. a. id. *ib*.] – Din turc. **hortúm**, idem".

2.1. În MDA 2002/488, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**furtu**n *sn* [At: LTR/ Pl: *~uri*/ E: tc. **hortum**] Tub flexibil confecţionat din material textil, cauciuc, material plastic etc., care serveşte la transportul, pe distanţă mică, al gazelor sau al lichidelor".

2.2.1. Tot în MDA 2002, dar la p. 407, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**hortu**m *sn* [At: CANTEMIR. IST. 364/ V: **hur~**/ Pl: *~uri*/ E: tc. **hortum**] (Tcî) **1** Trompă de elefant. **2** Tulumbă. **3** Furtun".

2.2.2. Varianta lexicală **hurtúm** este, normal, lucrată şi la locul ei alfabetic (la pag. 671), ca articol lexicografic de trimitere:

„**hurtu**m *sn* vz **hortum**".

II. O b s e r v a ţ i i:

1. Să observăm, mai întâi, că, p e n t r u u n u l ş i a c e l a ş i e t i m o n: turcescul „*hortúm*", redacţia puşcariană a DA 1934 a lucrat, c o r e c t, un singur articol lexicografic independent, cu „forma-titlu": **hortúm** şi varianta lexicală: **furtún** (variantă pentru care, dând dovadă de inconsecvenţă, nu elaborează şi un articol lexicografic de trimitere), pe de o parte, iar, pe de altă parte, redacţia MDA 2002 lucrează, i n c o r e c t, două articole lexicografice independente, unul pentru „forma-titlu" **furtún**, iar un altul, pentru forma etimologică: **hortúm**, cu varianta lexicală **hurtúm**, variantă lucrată, corect, şi ca articol lexicografic de trimitere, aşa cum a procedat şi Scriban (1939=) 2013/535 cu varianta lexicală **furtún** a „formei-titlu" **hurtúm** (v. pag. 608 a dicţionarului).

2. În al doilea rând, vom observa că, în DA 1934, forma românească neoriginară a cuvântului turcesc **hortum** era considerată (ca şi în Scriban 1939 = 2013, de altfel) doar ca variantă lexicală şi nu (cum apare în MDA 2002) ca „formă-titlu", pentru că, la data redactării celor două dicţionare, forma lexicală **furtún** nu primise, încă, statut de formă l i t e r a r ă, statut de care, în DA 1934, a beneficiat forma originară **hortúm**, iar în Scriban (1939 =) 2013, forma **hurtún**.

3. În al treilea rând, n-am înţeles de ce redacţia MDA 2002 menţionează, ca „prima atestare a cuvântului-titlu", sursa LTR = (în abrevierea utilizată de noi) LTR 1950/771, câtă vreme forma **furtun** este, totuşi, înregistrată, lexicografic, în DA 1934 pe baza sursei: „A. SCRIBAN, ARHIVA (a. 1912), nr. 7" ?!

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

Notă. Forma „*furtún = hortúm* ‘tulumbă pentru udat curţile, grădinile ş. a., care are şi alte variante, precum *hurtúm, fortún*” a fost explicată (= etimologizată), mai întâi, de Iorgu Iordan, care, în continuarea textului reprodus mai sus, consideră forma **furtún** ca fiind rezultatul fenomenului lingvistic numit etimologie populară: „Influenţa lui *furtună* a putut lucra cu atât mai lesne asupra acestui cuvânt, cu cât stropitul în cantitate mare aminteşte de ploaie şi de furtună aducătoare de ploaie” (Iordan 1932/43). Acceptată de Scriban (1939 =) 2013/608, s. v. „**hurtúm** [...] (din mai vechiu *hortum* [...], d. turc. ar[abic] *hortum* [...]. – Ob[işnuit] **furtún** (infl. de *furtună*)”, explicaţia (foarte convingătoare) dată de Iorgu Iordan a fost amendată de regretatul mare etimolog Theodor Hristea: „În mod deosebit situaţia este complicată în cazul lui *furtun*, pentru explicarea căruia acad. Iorgu Iordan a invocat influenţa lui *furtună*. Apariţia şi în special fixarea în limba literară a lui *furtun* pot fi puse, desigur, şi pe seama etimologiei populare care va fi asociat aceste două cuvinte («...stropitul în cantitate mare aminteşte de ploaie şi de furtună aducătoare de ploaie»). Influenţa lui *furtună* asupra lui *hortum* nu s-a produs, probabil, chiar dintru început, ci mai târziu, şi anume după ce *h* s-a transformat în *f*, prin falsă regresiune fonetică. O dovadă în acest sens ar fi existenţa variantei *fortum*, provenită din etimologicul *hortum* (care în DA şi în TDRG este considerat formă literară). Dacă *hortum* ar fi fost dintru început influenţat de *furtună*, era mult mai normal ca din încrucişarea lor să rezulte *furtun*, nu ***f*o*rtu*m** (cu *o* şi *m* originari). Devenind mai asemănător din punct de vedere fonetic cu *furtună, fortum* a putut fi atras de acest cuvânt şi modificat în *furtun*. Această nouă modificare a fost hotărâtoare pentru fixarea variantei *furtun* în limba literară” (Hristea 1968/299).

În legătură cu explicaţia, cel puţin forţată, dată de Th. Hristea, vom observa, mai întâi, că forma *fortum* nu ştim de unde a fost înregistrată. În al doilea rând, în documentarea realizată de noi nu am întâlnit, până acum, o asemenea formă lexicală. Iorgu Iordan (v. *supra*) atestă o variantă *fortun*, dar nu şi una **fortum**, formă care, în explicaţia produsă de Th. Hristea, joacă un rol important.

În al treilea (şi ultimul) rând, înlocuirea lui *h-*, din forma românească primară **hortúm** sau/şi forma românească secundară **hurtúm**, cu *f-* s-a realizat, de la început, sub influenţa lui *furtună*, şi nu „prin falsă regresiune fonetică”, cum, greşit, consideră Th. Hristea. În apariţia formei **furtún**, nu avem, aşadar, de a face, mai întâi, cu o „reacţie faţă de o presupusă rostire dialectală (cu *h*)”, iar, apoi, cu influenţa lui *furtună*, ci numai cu această influenţă.

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

4. În al patrulea (şi ultimul) rând, redacţia clujeană a DLR, s.n., literele: **F** şi **H**, va elabora, în rescrierea părţii redactate şi publicate de redacţia puşcariană a DLR (s.v.) = DA, un singur articol lexicografic independent, cu forma-titlu **furtún** şi variantele lexicale: **fortún**, **hortúm** şi **hurtúm**, pentru care, desigur, va redacta şi trei articole lexicografice de trimitere.

2. HLÓBĂ = HULÚBĂ

I. A r t i c o l e l e x i c o g r a f i c e:

1.1. În DA 1934/394–395, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**HLÓBĂ** s. f. *Brancard.* – (Mold., Bucov.) Fiecare dintre cele două r u d e la trăsura s. căruţa cu un cal (cfr. o i ş t e, la căruţa cu doi cai). [...]. // P. a n a l. *Hloabe* s. *holoabe* = b r a ţ e l e scrânciobului [...].

[Şi: **hloábă**, **holoábă**, **hlúbă**, **húblă** (la H. XVIII 104 citat între uneltele de zidărie), **húbă** [...], **hulóbă** [...], **hulúbă**, **ulúbă** [...]. – Din rut. **oh(o)lobl̓ja** (pol. **hołoble**), idem (< v. germ. *chlobo* > *Kloben*). CIHAC II 139, TDRG”.

1.2. În DA 1934, pe baza articolului de mai sus, sunt lucrate următoarele articole lexicografice de trimitere:

1.2.1. „**HLOÁBĂ** s. f. v. **hlobă**” (pag. 394).
1.2.2. „**HLÚBĂ** s. f. v. **hlobă**” (pag. 395).
1.2.3. „**HOLOÁBĂ** s. f. v. **hlobă**” (pag. 401).
1.2.4. „**HÚBĂ** s. f. v. **hlobă**” (pag. 415).
1.2.5. „**HÚBLĂ** s. f. v. **hlobă**” (pag. 415).
1.2.6. „**HULÓBĂ** s. f. v. **hlobă**” (pag. 419).
1.2.7. „**HULÚBĂ** s. f. v. **hlobă** [...]” (pag. 419).

1.3. În DLR 2002/69, tot pe baza articolului lexicografic de sub **I.** *1.1.*, este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere:

„**ULÚBĂ** s. f. v. **hulubă**”.

2.1. În MDA 2002/649, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**h**l**o**b**ă** *sf* [At: ŞEZ. VII, 187/ V: **~oabă**, **hlubă**, **holoabă**, **hubă**, **hublă**, **hulobă**, **hulubă**, **ulubă**/ Pl: *~be*/ E: pn **hołoble**, ucr. **oxloбla**, **oxoloбla**] **1** (Mol, Buc) Fiecare dintre cele două prăjini de la trăsura sau căruţa cu un cal. [...] **4** (Reg.; îf *hublă*) Unealtă de zidărie nedefinită mai îndeaproape”.

2.2. În MDA 2002, pe baza articolului de sub *2.1.*, sunt lucrate următoarele articole lexicografice de trimitere:

2.2.1. „**hlo**a**bă** *sf* vz **hlobă**” (pag. 649).
2.2.2. „**hl**u**bă** *sf* vz **hlobă**” (pag. 649).
2.2.3. „**holo**a**bă** *sf* vz **hlobă**” (pag. 654).
2.2.4. „**h**u**bă** *sf* vz **hlobă**” (pag. 666).
2.2.5. „**h**u**blă** *sf* vz **hlobă**” (pag. 666).
2.2.6. „**hulo**bă *sf* vz **hlobă**” (pag. 668).

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

3.1. În MDA 2002/668, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**hulubă**[1] *sf* [At: DEX/ V: **hol~**, **ul~**/ E: ucr. хулубля] Fiecare dintre cele două prăjini prinse de crucea căruței, a trăsurii etc., între care se înhamă calul.

3.2.1. În MDA 2002/655, pe baza articolului de sub **I.***3.1.* este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere:

„**holubă**[1] *sf* vz **hulubă**[1]".

3.2.2. În MDA 2003, IV/1108, este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere:

„**ulubă** *sf* vz **hulubă**".

II. O b s e r v a ț i i :

1. Comparând articolele lexicografice reproduse (sub. **I.***1.1.* şi **I.***1.2.*), croşetat, din DA 1934 cu cele reproduse (sub. **I.***2.1.*, *2.2.*, *3.1.* şi *3.2.*), tot croşetat, din MDA 2002, vom observa, mai întâi, că redacția puşcariană a marelui dicționar academic elaborează, **c o r e c t**, u n s i n g u r a r t i c o l l e x i c o g r a f i c i n d e p e n d e n t, cu forma-titlu: **hlóbă** şi variantele lexicale: **hloábă**, **holoábă**, **hlúbă**, *h ú b l ă*, **húbă**, **hulóbă**, **h u l ú b ă** şi **u l ú b ă**, pe de o parte, iar, pe de altă parte, redacția MDA, rescriind necritic şi necorelat aceeaşi informație lingvistică = lexicografică, elaborează, **g r e ş i t**, d o u ă a r t i c o l e l e x i c o g r a f i c e i n d e p e n d e n t e, unul pentru forma-titlu: **hlóbă** şi variantele lexicale: **hloábă**, **hlúbă**, **holoábă**, **húbă**, *h ú b l ă*, **hulóbă**, **h u l ú b ă** şi **u l ú b ă**, iar un alt articol pentru forma-titlu: **h u l ú b ă** şi variantele lexicale: **holúbă** (neînregistrată în DA 1934) şi **u l ú b ă**.

Notă. Pentru toate variantele lexicale, cele două redacții academice au elaborat, normal, şi câte un articol lexicografic de trimitere.

2. În al doilea rând, forma lexicală *h ú b l ă* nu este o variantă lexicală a „cuvântului-titlu" **hlóbă**, cum a fost ea lucrată (greşit) în DA 1934/394–395 şi în MDA 2002/649, ci, indiscutabil, ea este o variantă lexicală a unui alt „cuvânt-titlu", cum, argumentând, vom arăta, mai jos, în nota lexicografică nr. **3.**, sub **II.***1.*

3. În al treilea rând, vom observa şi faptul că, eliminând forma *h ú b l ă* dintre variantele lexicale ale lui **hlóbă**, automat, desigur, va trebui să se elimine din MDA 2002/649 şi sensul **4**, pe de o parte, precum şi articolul lexicografic de trimitere: „**hublă** *sf* vz **hlobă**" de la pag. 666, pe de altă parte.

4. În al patrulea rând, vom observa că, rescriind, mecanic, informația lexicografică (descriptivă şi etimologică) din DA 1934/394–395, DA ms şi DEX 1975/408, forma lexicală **hulúbă** (devenită, de multă vreme, forma literară) a fost lucrată o dată (în MDA 2002/649) ca variantă lexicală a formei-titlu **hlóbă**, iar, altă dată (în MDA 2002/668) ca formă (= cuvânt)-titlu, adică ca o altă unitate lexicală. De asemenea, din aceleaşi motive strict redacționale, forma lexicală **ulúbă** a fost lucrată o dată (în MDA 2002/649) ca variantă lexicală a formei-titlu **hlóbă**, iar, altă dată (în MDA 2002/668), ca variantă lexicală a formei-titlu **hulúbă**.

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

5. În al cincilea rând, n-am înțeles de ce, pentru forma-titlu **hulúbă**, redacția MDA 2002/668 menționează, ca primă atestare a acestei forme (literare, astăzi), sursa „DEX” (=, în abrevierea noastră, DEX 1975), câtă vreme **hulúbă** este indicată ca variantă lexicală de redacția DA 1934, fiind, însă, înregistrată, probabil pentru întâiaşi dată, de Costinescu 1870/518 ?!

6. În al şaselea rând, vom observa că menționarea sursei: „ŞEZ. VII, 187”, ca primă atestare a formei-titlu **hlóbă**, constituie, în redactarea articolului din MDA 2002/649, o inexactitate. Bihoreanul moldovenizat Miron Pompiliu înregistrează, în sursa exact menționată (apărută în 1903), nu forma **hlóbă**, ci (la plural) forma lexicală **hlúbă**.

7. În al şaptelea rând, vom observa şi faptul că formele ucrainene, indicate în „secțiunea” consacrată etimologiei, trebuie, desigur, corectate şi unificate.

8. În al optulea (şi ultimul) rând, vom spune, concluzionând, că e t i m o l o g i c, **formal** (= *fonematic*) şi **semantic** (= *semasiologic*), formele (redate, aici, alfabetic): **hloábă**, **hlóbă**, **holoábă**, **holúbă** (?), **hlúbă**, **húbă**, **hulóbă**, **hulúbă** şi **ulúbă** constituie unul şi acelaşi cuvânt, fapt pentru care redacția clujeană a DLR, s.n., litera **H**, va elabora, pentru acest cuvânt pluriform, doar un singur articol lexicografic independent, cu forma-titlu **hulúbă** şi cu celelalte 8 forme ca variante lexicale, variante lexicale pentru care se vor redacta şi 7 articole lexicografice de trimitere pentru, desigur, formele cu *h*-.

3. HOBĂL = ÓBLU^{2} = ÚBLĂ (= úglu, óblă, húblă)

I. A r t i c o l e l e x i c o g r a f i c e:

1.1. În DLR 1969/50, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**ÓBLU^{2}** s.n. (Ban., Transilv.) **1.** Rindea, gealău [...]. **2.** Mistrie [...]. – Pl.: *obluri.* – Din germ. **Hobel**”.

1.2.1. În DLR 2002/2, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**ÚBLĂ** s. f. = **oblu**^{2}. **1.** (Prin Ban.) Rindea **(1)** [...]. **2.** (Prin Ban. şi prin sud-vestul Transilv.) Mistrie **(1)**. Cf. H XVIII 104, CHEST. II 373/3,6. – Pl.: *uble.* – Şi: **úglu** [...], **óblă** [...], **hóbăl** [...], **húblă** (H XVIII 104, CHEST. II 373/3 [...]”.

1.2.2. Tot în DLR 2002, la pag. 154, este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere:

„**ÚGLU** s.m., s.n. v. **ublă**”.

2.1. În MDA 2002/650, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**h**o**băl** *sn* [At: DA ms/ Pl: *~e*/ E: ger. **Hobel**] (Gms; reg.) Rindea cu care se lustruiesc scândurile”.

2.2. În MDA 2003, III/793, este lucrat următorul articol lexicografic:

„o**blu^{2}** *sn* [At: LIUBA-IANA, M. 100/ Pl: *~uri*/ E: ger. **Hobel**] (Ban; Trs) **1** Rindea. **2** Mistrie”.

2.3.1. În MDA 2003, IV/1097, este lucrat următorul articol lexicografic i n d e p e n d e n t:

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

„**úblă** *sf* [At: ALR I, 1832/5/ V: **h**o**băl** *sn*, **h**u**~**, o**b~**, u**glu** smn (Pl: *ugli* sm, *ugri* sn),/ Pl: *~le*/ E: ger **Hobeln**] **1** (Ban) Rindea. **2** (Ban; Trs) Mistrie”.

2.3.2. În MDA 2003, IV/1099, este lucrat şi următorul articol lexicografic de trimitere:

„u**glu** *smn vz* **ublă**”.

II. O b s e r v a ţ i i :

1. Să observăm, mai întâi, că, în DA 1934/394 (v. şi *supra*, nota lexicografică nr. **2**, sub **I.***1.1.*), este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere: „**HLÚBĂ** s. f. v. **hlobă**”. Mergând la articolul lexicografic independent la care suntem trimişi, adică: „**HLÓBĂ** s. f. *Brancard.* – (Mold., Bucov.) Fiecare dintre cele două r u d e la trăsura s. căruța cu un cal (cfr. o i ş t e, la căruța cu doi cai)” < „rut. **oh(o)loblja** (pol. **hoł oble**), idem [...]”, întâlnim, printre cele 8 variante lexicale menționate în secțiunea consacrată lor, şi forma **húblă**, însoțită de următoarea precizare: „(la H. XVIII 104, c i t a t î n t r e u n e l t e l e d e z i d ă r i e”) (DA 1934/393, 394, cu spaț. n. – I. M.). În rescrierea articolului **hlóbă** (v., *supra*, nota lexicografică nr. **2**, sub **I.***2.1.*), redacția MDA păstrează toate cele 8 variante lexicale din DA, forma **húblă** folosind-o, total greşit, în redactarea ultimului sens: „**4** (Reg.; îf *hublă*) Unealtă de zidărie nedefinită mai îndeaproape” (MDA 2002/649), redactorul articolului preluând, n e c r i t i c, informația total greşită din DA. În realitate, atestarea **húblă** = „unealtă de zidărie” din „H XVIII/104” reprezintă, e t i m o l o g i c, formal şi semantic, un cu totul alt cuvânt decât **hlobă**, cum, foarte clar, reiese din DLR 2002, s.v. **úblă** (v., *supra*, **I.***1.2.1.*). Pe lângă atestarea din „H XVIII 104” (= localitatea Sarmizegetusa – Hațeg), forma **húblă** = „mistrie” a mai fost atestată şi în „CHEST. II 373/3,6” (= localitățile: Sălciva – Făget, Jena – Lugoj), atestări ce confirmă, areal, atestarea din „H XVIII 104”.

2. În al doilea rând, vom observa faptul că, pentru cele 6 forme lexicale regionale (=, în ordine alfabetică, **hóbăl**, **húblă**, **óblă**, **óblu**, **úblă** şi **úglu**), urmaşe ale etimonului german **Hobel** redacția MDA elaborează (nici mai mult, nici mai puțin decât) **3** articole lexicografice independente şi doar un singur articol lexicografic de trimitere (v., *supra*, **I.***2.1.*, *2.2.*, *2.3.1.*, pe de o parte, şi *2.3.2.*, pe de altă parte), precizând că forma **hóbăl** este o dată lucrată ca articol lexicografic independent (în MDA 2002/650) şi a doua oară ca variantă lexicală a lui **úblă** (în MDA 2003, IV/1097), pe de o parte, iar, pe de altă parte, forma **húblă** este lucrată atât ca variantă lexicală a lui **úblă**, cât şi ca variantă lexicală a lui **hlóbă**, care etimologic şi semantic reprezintă un alt cuvânt (v., *supra*, **II.***1.*).

Notă. Pentru etimonul german **Hobeln** (sic!), indicat de redacția MDA în redactarea articolului lexicografic **ublă**, vezi, mai jos, observația nr. *4.*

3. În al treilea rând, vom observa că cele trei articole lexicografice independente sunt redactate prin rescrierea, n e c r i t i c ă şi n e c o r e l a t ă, a unui articol

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

lexicografic independent prezent în DA ms (cum, indirect, ne spune, de data aceasta, chiar redacția MDA indicând, ca primă atestare a „formei-titlu” **hóbăl**, sursa: „DA ms”) şi a două articole lexicografice din DLR 1969, unul i n d e p e n d e n t (cel consacrat „formei-titlu” **óblu**) şi unul r e c u p e r a t o r (cel consacrat „formei-titlu” **úblă**).

4. În al patrulea rând, vom observa că menționarea, de către redacția MDA, a verbului **hobeln** „(a) gelui, (a) rindelui” (ortografiat, greşit, **Hobeln**) pentru forma-titlu **úblă** şi variantele lexicale **hóbăl**, **húblă**, **óblă**, **úglu** (v., *supra*, **I.***2.3.1.*), este profund greşită, greşeală „influențată” şi de faptul că redactorul articolului intitulat „**úblă** *sf*” nu a înțeles, din păcate, caracteristica articolului lexicografic intitulat, în DLR 2002/2, în conformitate cu normele de redactare, „**ÚBLĂ** s. f. = **oblu**[2]” (v., *supra*, **I.***1.2.1.*). Fiind vorba, în realitate, de un articol lexicografic r e c u p e r a t o r (sau de recuperare), redacția DLR, conform normei de redactare, nu a mai indicat, încă o dată, etimonul (= substantivul german **Hobel**) menționat în redactarea articolului lexicografic i n d e p e n d e n t având ca formă-titlu **oblu**[2] (v., *supra*, **I.***1.1.*).

> *Notă.* Despre ceea ce noi numim articol lexicografic r e c u p e r a t o r (sau î n t r e g i t o r) şi, mai ales, despre consecințele ne(re)cunoaşterii de către redacția MDA a acestui tip de articol lexicografic, vom stărui (fiind absolut necesar), pe larg, c u f o a r t e m u l t e e x e m p l e, în alte două texte la redactarea cărora lucrăm în prezent.

5. În al cincilea rând, forma de plural a variantei lexicale **uglu** (v., *supra*, **I.***2.3.1.*) nu este „*ugri* s.n.”, ci (v. DLR 2002/2) *ugluri*.

6. În al şaselea rând, referitor la articolul lexicografic independent **hóbăl** din MDA 2002/650 (v., *supra*, **I.***2.1.*), vom observa, pe de o parte, că, contrar normei DLR (pentru care, v. Mării 2016/128, observația *5.4.*), se păstrează (din DA ms) indicația: „gms. = germanism”, iar, pe de altă parte, considerăm că definiția se putea rezuma doar la menționarea sinonimului „rindea”, cum, corect şi economic, apare definiția în redactarea articolelor ce rescriu articolele din DLR 1969 şi DLR 2002.

7. În al şaptelea rând, vom observa, concluzionând observațiile de sub *1–6*, că, dacă şi numai dacă redactorul articolului lexicografic **úblă** din MDA 2003, IV/1097 (v., *supra*, **I.***2.3.1.*) ar fi cunoscut specificitatea tipului de articol lexicografic utilizat de redacția DLR 2002/2 în redactarea articolului lexicografic „**úblă** s. f. = **oblu**[2]” (v., *supra*, **I.***1.2.1.*), atunci, cu certitudine, redacția MDA ar fi elaborat, pentru acest regionalism p l u r i f o r m de origine germană, nu trei articole lexicografice independente, ci (fiind, clar, vorba de o singură unitate lexicală independentă, adică de un unic cuvânt) numai şi numai un singur articol lexicografic independent plus cinci articole lexicografice de trimitere, căci, dintre cele şase forme lexicale prezentate lexicografic până-n prezent, una (= **óblu**[2], în alegerea DLR 1969/50) fi-va formă-titlu (= lemă), iar celelalte cinci (=, alfabetic, **hóbăl**, **húblă**, **óblă**, **úblă** şi **úglu**) fi-vor variante lexicale.

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

8. În al optulea (şi ultimul) rând, vom spune că redacţia clujeană a DLR, s.n., litera **H**, va elabora (acceptând, desigur, soluţia lexicografică propusă de DLR 1969 şi DLR 2002) doar două articole lexicografice de trimitere, unul pentru varianta lexicală **hóbăl** şi un altul, pentru varianta lexicală **húblă**.

4. HUÍ[2] = VUÍ

I. Articole lexicografice:

1. În DA 1934/417, este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere:

„**HUÍ** vb. IV[a] v. **vuì**”.

2.1. În DLR 2005/1286–1289, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**VUÍ[2]** vb. IV [...]. – Şi: (popular) **huí** [...], (regional) **úi** [...], **uuí** [...] – Formaţie onomatopeică”.

2.2. În DLR 2002, sunt lucrate următoarele articole lexicografice de trimitere:

2.2.1. „**UÍ[3]** vb. IV v. **vui**” (pag. 25).

2.2.2. „**UUÍ** vb. IV v. **vui**” (pag. 458).

3.1. În MDA 2002/667, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**hui**[2] *vi* [At: DA ms/ Pzi: 3 *~eşte*/ E: fo] A răsuna prelung Cf *a vui*”.

3.2. În MDA 2003, IV/1317, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**vu**i [At: NECULCE, L. 180/ Pzi: 3 *~eşte*/ E: fo] [... = paranteza n. – I.M.]”.

3.3. În MDA 2003, IV, sunt lucrate următoarele două articole lexicografice de trimitere:

3.3.1. „**ui**[3] *v.* vz **vui**” (pag. 1100).

3.3.2. „**uu**i *v.* vz **vui**” (pag. 1159).

II. Observaţii:

1. Să observăm, mai întâi, că forma lexicală verbală: **(a) huí**, fiind considerată o variantă lexicală a formei **(a) vuí** (soluţie lexicologică adoptată şi de DLR 2005), a fost lucrată în DA 1934 ca articol lexicografic de trimitere, pe de o parte, iar, pe de altă parte, aceeaşi formă a fost lucrată (prin rescrierea mecanică a unui articol din DA ms) ca articol lexicografic independent, acordându-i-se, astfel, şi acestei forme populare (cum apreciază redacţia DLR 2005), statut de formă-titlu sau, altfel zis, de unitate lexicală independentă (=, tradiţional, cuvânt).

2. În al doilea rând, nu am înţeles de ce, ca primă atestare a formei **hui**, este menţionată sursa: DA ms, câtă vreme ea, această formă lexicală verbală, este lucrată în DA 1934/417 ?!

3. În al treilea rând, ţinând seama de starea (încă) precară privind lexicologia verbelor şi interjecţiilor de origine onomatopeică, vom considera că soluţia lexicografică adoptată de DA 1934 şi DLR 2005 este cea corectă.

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

4. În al patrulea (şi ultimul rând), vom spune că redacţia clujeană a DLR, s.n., litera **H**, pentru forma lexicală *(a)* **hui** va elabora doar un articol lexicografic de trimitere: **HUÍ**[2] vb. IV v. **vui**.

5. HUIÁLĂ = VUIÁLĂ

I. A r t i c o l e l e x i c o g r a f i c e :

1. În DA 1934/417, este lucrat următorul articol lexicografic d e t r i m i t e r e :

„**HUIÁLĂ** s. f. [...] v. **vuì**”.

2. În DLR 2005/1289, este lucrat următorul articol lexicografic i n d e p e n d e n t :

„**VUIÁLĂ** s. f. Faptul de a vui [...] – Pronunţat: *vu-ia-*. – Pl.: *vuieli*. – Şi: (regional) **huiálă** s. f. – **Vui**[2] + suf. *-ală*”.

3.1. În MDA 2002/667, este lucrat următorul articol lexicografic i n d e p e n d e n t :

„**hui**a**lă** *sf* [At: DEX/ P: *hu-ia~*/ Pl: *~ieli*/ E: **hui**[2] + *-ală*] (Reg) Răsunet prelung Cf *vuiet*”.

3.2. În MDA 2003, IV/1317, este lucrat următorul articol lexicografic i n d e p e n d e n t :

„**vui**a**lă** *sf* [At: COSTINESCU/ V: **hu~**/ Pl: *~ieli*/ E: **vui** + *-ală*] (Îvr) **1** Vuiet **(1)**. **2 – 3** (Îf *huială*) Vuiet (**6, 9**)”.

II. O b s e r v a ţ i i :

1. Să observăm, mai întâi, că forma lexicală **huiálă**, fiind considerată (pe drept) o variantă lexicală a formei-titlu **vuiálă** (soluţie lexicologică adoptată, de data aceasta, şi de redacţia MDA 2003, IV/1317 prin rescrierea articolului din DLR 2005/1289) a fost lucrată în DA 1934 ca articol lexicografic d e t r i m i t e r e, pe de o parte, iar, pe de altă parte, aceeaşi formă lexicală a fost lucrată (fie prin rescrierea unui articol din DA ms, fie a articolului din DEX 1975, s.v.) ca articol lexicografic i n d e p e n d e n t, deşi, în redactarea articolului lexicografic **vuiálă**, redacţia MDA a considerat, corect, forma **huială** ca fiind o variantă lexicală a lui **vuială**.

2. În al doilea rând, nu am înţeles de ce, ca primă atestare a formei lexicale **huială**, este indicat ca sursă: „DEX” (=, în abrevierea utilizată de noi, DEX 1975), câtă vreme acest derivat regional este lucrat în DA 1934/417 ?!

3. În al treilea rând, vom observa că soluţia lexicografică corectă în lucrarea formei **huială** este, desigur, cea sugerată de DA 1934 şi preluată de DLR 2005.

4. În al patrulea (şi ultimul) rând, considerând forma **huială** numai şi numai ca variantă lexicală, redacţia MDA 2002 trebuia să redacteze, pentru această formă derivativă, nu două articole lexicografice, unul independent şi un altul de trimitere, ci doar un singur articol de trimitere: **HUIÁLĂ** s. f. v. **vuială**, aşa cum va trebui să procedeze redacţia clujeană a DLR, s.n., litera **H**.

6. HÚIET = VÚIET

I. A r t i c o l e l e x i c o g r a f i c e :

1. În DA 1934/417, este lucrat următorul articol lexicografic d e t r i m i t e r e :

„**HÚIET** s.n. v. **vuiet**”.

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

2.1. În DLR 2005/1289–1294, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**VÚIET** s.n. [...]. – Pl.: *vuiete.* – Şi: (popular) **húiet**, (învechit şi regional) **úiet**, (regional) **vúit** [...], **húit**, **úit** [...], **uuít** [sic!] s. n. – **Vui**^{2} + suf. *~et*".

2.2.1. În DLR 2002/27, este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere:

„**ÚIET** s.n. v. **vuiet**".

2.2.2. În DLR 2005/1295, este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere:

„**VÚIT**^{1} s.n. v. **vuiet**".

3.1. În MDA 2002/667, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**huiet** *sn* [At: DA ms/ V: u**i~**/ Pl: *~e*/ E: **hui** + *-et*] Vuiet".

3.2. În MDA 2003, IV/1317, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**vuiet** *sn* [At: DOSOFTEI, V.S./ P: *vu-iet*/ V: **h**u**~**, (reg) **h**u**it**, u**iet, v**u**it**/ Pl: *~e*/ E: **vui** + *-et*] [...]".

3.3. În MDA 2003, IV/1100, este lucrat următorul articol lexicografic de trimitere:

„u**iet** *sn* vz **vuiet**".

II. Observaţii:

1. Să observăm, mai întâi, că aceleaşi grave greşeli săvârşite de redacţia MDA în redactarea formelor verbale: **(a) vuí**, **(a) huí** etc., pe de o parte, şi a formelor substantivale: **vuiálă**, **huiálă**, pe de altă parte, greşeli observate şi amendate de noi în notele de sub nr. **4** şi **5**, le întâlnim şi în redactarea formelor substantivale (redate, aici, alfabetic): **húiet**, **húit**, **úiet**, **úit**, **uuít**, **v ú i e t** şi **vúit**.

2. În al doilea rând, comparând articolele lexicografice din DLR cu cele din MDA, vom observa că în timp ce redacţia DLR (s. n.) lucrează un singur articol lexicografic independent cu forma-titlu **vúiet** (celelalte 6 forme lexicale fiind considerate variante lexicale) plus două articole lexicografice de trimitere (v., *supra*, **I.***2.1.*, *2.2.1.* şi *2.2.2.*), redacţia MDA lucrează două articole lexicografice independente: unul pentru forma-titlu **húiet** (cu varianta **úiet**; v., *supra*, **I.***3.1.*) şi un altul pentru forma-titlu **vúiet** (cu variantele lexicale: **húiet**, **húit**, **úiet**, **vúit**; v., *supra*, **I.***3.2.*), pe de o parte, iar, pe de altă parte, un singur articol lexicografic de trimitere (v., *supra*, **I.***3.3.*).

3. În al treilea rând, nu am înţeles de ce, pentru forma **húiet**, redacţia MDA indică, ca primă atestare, sursa „DA ms", câtă vreme această variantă lexicală este lucrată, ca articol lexicografic de trimitere, în DA 1934/417 ?!

4. În al patrulea rând, nu am înţeles de ce forma lexicală **húiet** este lucrată o dată ca unitate lexicală independentă, iar altă dată ca variantă lexicală a formei-titlu **vúiet** ?!

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

5. În al cincilea rând, nu am înțeles de ce forma lexicală **úiet** este lucrată, o dată, ca variantă lexicală a formei-titlu **húiet**, iar a doua oară, ca variantă lexicală a formei-titlu **vúiet** ?!

6. În al şaselea rând, nu înțelegem de ce pentru variantele **húit** şi **vúit** ale formei-titlu **vúiet** nu s-a redactat şi câte un articol lexicografic de trimitere ?!

7. În al şaptelea rând, nu am înțeles şi nu înțelegem de ce forma lexicală **vúit** este lucrată o dată ca unitate lexicală independentă, iar altă dată, ca variantă lexicală a lui **vúiet** ?!

8. În al optulea rând, de ce pentru variantele lexicale: **úit** şi **uuít** ale formei-titlu **vúiet**, nici redacția DLR 2002 şi nici redacția MDA 2003, IV nu a elaborat şi două articole lexicografice de trimitere ?!

9. În al noulea (şi ultimul) rând, redacția clujeană a DLR, s.n., litera **H**, va elabora, pentru formele lexicale **húiet** şi **húit**, numai două articole lexicografice de trimitere: **HÚIET** s.n. v. **vuiet** şi **HÚIT** s.n. v. **vuiet**.

7. HÚIOŞ = ÚIOŞ

I. A r t i c o l e l e x i c o g r a f i c e :

1.1. În MDA 2002/667, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**h**u**ioş** *sn* [At: PAŞCA, GL. 34/Pl: ~*e*/ E: mg **ujjas**] (reg) **1** Haină cu mâneci. **2** Haină de culoare vânătă”.

1.2. În MDA 2003, IV/1101, este lucrat şi următorul articol lexicografic:

„u**ioş** *sn* [At: VAIDA/ V: **h~**, u**ieş**, u**iuş**/ Pl: ~*e*/ E: mg **ujjas**, **ujjos**] (Trs; Mar) **1** Haină scurtă (din pănură) cu (sau fără) mâneci. **2** (Îs) ~ *înfundat* Uioş (**1**) mai lung, cu guler, cu buzunare aplicate, cu gaică la spate şi cu ornamente din piele. **3** Haină femeiască scurtă, fără mâneci. **4** Cămaşă bărbătească (foarte scurtă)”.

1.3. În MDA 2003, IV, sunt lucrate următoarele variante lexicale:

1.3.1. „u**ieş** *sn* vz **uioş**”.

1.3.2. „u**iuş** *sn* vz **uioş**”.

2.1. În DLR 2002/30–31, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**ÚIOŞ** s. n. (Prin nord-vestul Transilv. şi prin Maram.) **1.** Haină bărbătească sau femeiască scurtă, fără guler, cu sau fără mâneci, făcută de obicei din postav [...], veston [...], suman [...], mintean [...], mânecar [...]. ◊ *Uioş înfundat* = uioş **(1)** mai lung, cu guler, cu buzunare aplicate şi cu gaică la spate, împodobit cu diferite ornamente din piele [...] ♦ Flanelă tricotată din lână [...].

2. Cămaşă bărbătească (foarte scurtă) [...]. – Pl.: *uioşe*. – Şi: ú**ieş** [...], ú**iuş** [...], **húioş** [...]. – Din magh. **ujjas**, **ujjos**”.

2.2. Tot în DLR 2002, sunt lucrate şi următoarele două articole lexicografice d e t r i m i t e r e :

2.2.1. „**ÚIEŞ** s. n. v. **uioş**” (pag. 27).

2.2.2. „**ÚIUŞ** s. n. v. **uioş**” (pag. 45).

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

II. O b s e r v a ţ i i :

1. Vom observa, mai întâi, că forma lexicală **húioş** nu este lucrată nici ca articol lexicografic independent, ca în MDA 2002/667, şi nici ca articol lexicografic de trimitere, cum, normal, propun DLR 2002/30–31 şi MDA 2003, IV/1101 să fie lucrată această formă, considerată, pe bună dreptate, ca fiind una dintre cele trei variante lexicale ale formei-titlu **úioş**.

2. În al doilea rând, vom observa că etimologic (cum, de altfel, menționează chiar MDA 2002/667 şi MDA 2003, IV/1101), formal şi semantic, cele patru forme lexicale (în ordine alfabetică redate aici): **húioş**, **úieş**, **úioş** şi **úiuş** constituie o singură unitate lexicală pluriformă (cum, corect, procedează DLR 2002/30–31).

3. În al treilea rând, rescriind, mecanic, articolele din DA ms şi DLR 2002, redacția MDA a redactat, ca în multe alte cazuri, nu un singur articol lexicografic independent şi trei articole lexicografice de trimitere, ci două articole lexicografice independente şi (tot) două articole lexicografice de trimitere.

4. În al patrulea (şi ultimul) rând, vom spune că redacția clujeană a DLR, s.n., litera **H**, pentru forma lexicală **húioş** va elabora doar un articol lexicografic de trimitere: **HÚIOŞ** s.n. v. **uioş**.

8. HUŞMÁRGINA = *hucimárginea sau **huci-marginea** sau **huci marginea**

I. A r t i c o l e l e x i c o g r a f i c e :

1.1. În DA 1934/416, s. v. „**HUCIU** [=, în ortografia actuală, **huci**] s.n. *Forêt de basse futaie, hallier; buisson.* – (Mold.) Pădurice odrăslită din rădăcinile rămase în pământ, pe urma unei păduri tăiate [...]”, este lucrată şi următoarea expresie lexicală (sau, în terminologie puşcariană, următorul idiotism):

> „**(A umblà) huciu-marginea (huşmargina** ZANNE P. II 789) = fără rost, hoinar, derbedeu, vagabond (CREANGĂ, GL.) cfr. f r u n z a l e l i i , f r u n z a f r ă s i n e l u l u i. *Şi aşà, de unde până atunci mă duceam cu drag la şcoală, am început a umblà huciu-marginea*. ION. CR. II 310 [...]”.

1.2. Tot în DA 1934, dar la pag. 423, este lucrat următorul articol de trimitere:

> „**HUŞMÁRGINA** adv. v. **huciu**”.

2.1. În DLR 1965/131 (coloana a 2-a), s.v. **MÁRGINE** este lucrată şi expresia regională:

> „**A umbla huci marginea** = a fugi de frică; a da dosul. Com. din PIATRA NEAMȚ”.

2.2. În DLR 2002/92 (coloana a 2-a), s.v. **UMBLÁ**, sensul **I.3.**, este lucrată şi expresia:

> „**A umbla huci marginea** v. m a r g i n e (**I.1.**)”.

3.1. În MDA 2002/666, s. v. **huci**[2], este lucrat şi următorul sens (sic!):

> „**4** (Îe) **A umbla ~-marginea** A umbla fără rost, fără țintă Si: (reg) *a umbla huşmargina*”.

3.2. În MDA 2002/672, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

„**huşmargina** *av* [At: DA ms/ E: **huci**^{2} **+ margina**] (Reg.; îe) **A umbla ~** A umbla huci-marginea Vz *huci*^{2} (**4**)”.

3.3. În MDA 2003, III/461, s.v. **margine**, este lucrat şi următorul sens:

„**9** (Reg.; îe) **A umbla huci ~a** A fugi de frică”.

II. O b s e r v a ţ i i :

1. Să observăm, mai întâi, că partea finală a expresiei (=, adică, cea de după verbul **a umbla**) a fost scrisă de paremiologul Iuliu A. Zanne, în sursa exact indicată de DA, *huş-margina*, dar nu (cum, uşor ironic, credea Vasile Bogrea) „probabil cu gândul la *Huşi* sau la *huş!*” (v. Bogrea 1927 = 1971/128), ci, cu siguranţă în ceea ce priveşte consoana finală a primului element al acestui compus nesudat, pentru că aşa, sub această f o r m ă d i a l e c t a l ă (cu *-ş*), i-a fost comunicată expresia (= proverbul, în interpretarea lexicografului proverbelor româneşti) de cei doi învăţători din „c. Smulţi, j. Covurlui”, adică dintr-o zonă lingvistică dacoromânească în care, regulat = legic, africatei literare şi dialectale *ĉ* îi corespunde dialectalul *ŝ* (redat în alfabetul utilizat de ALR şi NALR), sunet care, l i t e r a l (sau l i t e r a l i z a t), trebuie redat, corect, prin grafemele *şi* şi nu prin grafemul *ş*.

2. În al doilea rând, vom observa, după cele constatate şi precizate mai sus, că l i t e r a r i z â n d, corect, forma l i t e r a l ă înregistrată de Iuliu A. Zanne, obţinem, normal, forma (şi) l i t e r a r ă **huci-marginea**, cum, înaintea noastră, a arătat (în sursa precitată) Vasile Bogrea.

3. În al treilea rând, n-am înţeles de ce compusul dialectal nesudat *huş-margina* din „ZANNE P. II 789” (=, în abrevierea utilizată de noi, Zanne 1897) a devenit compusul sudat **huşmárgina** în DA 1934/416, compus lucrat, la pag. 423, şi ca articol lexicografic de trimitere: „**HUŞMÁRGINA** adv. v. **huci**” ?!

4. În al patrulea rând, vom observa că articolul lexicografic de trimitere din DA 1934/423 devine (via DA ms) articol lexicografic independent în MDA 2002/672, unde, ca primă atestare a cuvântului-titlu **huşmárgina** (un compus sudat < **huci**^{2} **+ margina**) este menţionată sursa: „DA ms” (!!!).

5. În al cincilea (şi ultimul) rând, vom observa că în privinţa ortografierii celor două elemente lexicale literare (sau literarizate) de după verbul a umbla, avem (nici mai mult, nici mai puţin decât) trei situaţii: (*a*) în DA 1934/416, cele două elemente lexicale sunt legate prin – (= cratimă): **(A umbla) huci-marginea**; (*b*) în DLR 1965/131 şi DLR 2002/92, cele două elemente lexicale sunt nelegate: **(A umbla) huci marginea**, iar (*c*) în MDA 2002/666, 672 şi MDA 2003, III/461, practicându-se o rescriere mecanică, ele sunt ortografiate când ca în situaţia *a*, când ca în situaţia *b*. În ceea ce ne priveşte, am opta pentru formula *b*, consemnând, însă, între paranteze pătrate, prin utilizarea formulei lexicografice: „scris şi:”, şi formele: **huci-marginea**, **huşmargina**.

9. HUŞTÁ = UŞTÁ

I. A r t i c o l e l e x i c o g r a f i c e :

1.1. În DLR 2002/442, este lucrat următorul articol lexicografic:

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

„**UŞTÁ** vb. I I n t r a n z. şi r e f l. (Prin Transilv.) A suspina **(1)**, a ofta **(1)**. Cf. MOLNAR, D. 297/13, LB [...] – Prez. ind. *uştez* şi *uşt* [...]. – Şi: **oştá** [...], **uştí** [...], **huştá** (ALR I/I h 85/131, ALRM I/I h 130/131), **uşcá** (DR. III, 679) [...]. – Cf. o f t a, o h t a”.

1.2. DLR, s.n. redactează şi următoarele articole lexicografice de trimitere:

1.2.1. „**OŞTÁ** vb. I v. **uşta**” (DLR 1969/368).

1.2.2. „**UŞCÁ** vb. I v. **uşta**” (DLR 2002/433).

1.2.3. „**UŞTÍ**[3] vb. IV v. **uşta**” (DLR 2002/442).

2.1. În MDA 2002/672, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**huşt**a *vi* [At: ALRM I/I h 130/ V: **oş~**, **uş~**/ Pzi: *~tez*/ E: fo] (Reg.) A suspina”.

2.2. În MDA 2003, IV/1157, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**uşt**a *vir* [At: MOLNAR, D. 297/13/ V: **hu~**, **oş~**, **uşca**/ Pzi: *~tez*, *uşt*/ E: ns cf. *ofta*, *ohta*] **1–2** (Trs) A suspina”.

2.3. MDA redactează şi următoarele articole de trimitere:

2.3.1. „**óşt**a[1] *v* vz **uşta**” (MDA 2003, III/860).

2.3.2. „**uşc**a *v* vz **uşta**” (MDA 2003, IV/1155).

II. O b s e r v a ţ i i :

1. Să observăm, mai întâi, că în DA 1934 nu există un articol lexicografic independent intitulat **huştá**, ceea ce înseamnă, logic, că articolul lexicografic din MDA 2002/672 (v., *supra*, **I.***2.1.*) rescrie un articol lexicografic independent din DA ms, cum dovedeşte, fără tăgadă, sursa (: „ALRM I/I h 130” =, în abrevierea folosită de noi, „ALRM II 1940, h. 130”) menţionată ca primă atestare a formei-titlu (şi nu, vezi *infra*, a cuvântului).

2. În al doilea rând, vom observa că în timp ce redacţia (clujeană) a DLR (serie nouă) redactează un s i n g u r a r t i c o l l e x i c o g r a f i c i n d e p e n d e n t, cu forma-titlu: **uştá**, etimologia: Cf. o f t a, o h t a şi variantele lexicale: **oştá**, **uştí**, **huştá** şi **uşcá**, redacţia (exclusiv bucureşteană a) MDA elaborează, pentru aceeaşi informaţie lingvistică, d o u ă a r t i c o l e l e x i c o g r a f i c e i n d e p e n d e n t e, unul cu forma-titlu: **huştá**, etimologia: formaţie onomatopeică şi variantele lexicale: **oştá** şi **uştá**, pe de o parte, iar, pe de altă parte, un altul cu forma-titlu: **uştá**, „etimologia nesigură, cf. *ofta*, *ohta*” şi variantele lexicale: **huştá**, **oştá** şi **uşca** (omiţându-se, involuntar, varianta gramaticală = morfologică **uştí**).

3. În al treilea rând, vom observa că articolul lexicografic **huştá** rescrie, mecanic şi necorelat, articolul din DA ms (cum am arătat, argumentând, *supra*, în observaţia *1.*), iar articolul **uştá** rescrie, tot mecanic şi necorelat, articolul din DLR 2002/442.

4. Adoptându-se, din păcate, o rescriere mecanică şi necorelată, cum nu o dată am arătat în redactarea notelor noastre lexicografice, s-a ajuns, în acest dicţionar academic, ca: forma lexicală **huştá** să fie lucrată, o dată, drept cuvânt-titlu, iar, altă dată, ca variantă lexicală a cuvântului-titlu **uştá**; forma lexicală **oştá**,

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

ca variantă lexicală atât a cuvântului-titlu **huştá**, cât şi a cuvântului-titlu **uştá** şi forma lexicală **uştá** să fie lucrată, o dată, ca variantă lexicală a cuvântului-titlu **huştá** şi, a doua oară, drept cuvânt-titlu.

5. Concluzionând observaţiile de mai sus, vom arăta că redacţiei clujene a DLR, s. n., litera **H**, nu-i rămâne decât elaborarea unui articol lexicografic de trimitere: **HUŞTÁ** vb. I v. **uşta.**

6. În al şaselea (şi ultimul) rând, vom observa că, pentru cei interesaţi de etimologia cuvântului pluriform *(a)* **uştá**, e absolut necesar a se vedea şi: Giuglea 1921/252, Drăganu 1924/700–701 şi Puşcariu 1924/679.

10. UŞUÍ = HÂŞÂÍ

I. A r t i c o l e l e x i c o g r a f i c e :

1. În DA 1934/374–375, este lucrat, pe baza metodei „cuiburilor" lexicale (pentru care, v. Seche 1969/50), următorul articol lexicografic (din care vom reproduce, aici, doar informaţia lexicografică necesară redactării notei noastre):

„**HÂŞ!** interj. Strigătul cu care se alungă găinile [...]// P. e x t. Strigătul cu care se alungă orice zburătoare, şi (în bătaie-de-joc s. în glumă) şi oamenii. [...]/ Şi: **câş!** [...], **hâci!** [...], **hâcea!** [...], **hacioa!** [...], **huci!** [...], **hucea!** [...], **huş!** [...], **huşi!** [...], **uş!** [...]// V e r b e: [...] **căşăí** = a face c â ş, a alunga (o pasăre). [...] **hâciá** (pronunţ. *-ci-á*) [...], **hâcií** [...], **hâcilí** [...], **hâciuí** [...], **hâşâí** [...], **hâşăí** (**hâşeí**) [...], **hâşí** [...], **hâşií** [...], **huşăí** [...], **huciuí** [///], **huşcăí** [...].

– Onomatopee".

2. În DLR 2002/442, este lucrat următorul articol lexicografic independent:

„**UŞUÍ** vb. IV T r a n z. (Regional) A alunga (mai ales păsările domestice) zicând «uş!» [...]. – **Uş** + suf. *-ui*".

3.1. În MDA 2002/620, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**hâşâ**i *vt* [At: ALECSANDRI, T. 896/ V: **câ~**, **hăşi, hăşi**i, **~şăi**, **~şei,** ~**şi**, **~şi**i, **hişi**i, **huş~**, **huşu**i/ Pzi: *~esc*/ E: **hâş** + *-âi*] A alunga păsările cu strigătul «hâş»".

3.2. În MDA 2003, IV/1157, este lucrat următorul articol lexicografic:

„**uşu**i *vt* [At: SĂM. IV, 726/ Pzi: *~esc* şi *uşui*/ E: **uş** + *-ui*] (Reg.) A alunga păsările (domestice) zicând «uş!»".

II. O b s e r v a ţ i i :

1. Să observăm, mai întâi, că cele 13 forme lexicale v e r b a l e înregistrate de redacţia DA 1934 (v., *supra*, **I.** *1.*) nu reprezintă, etimologic evaluate, o unică unitate lexicală pluriformă, având o formă-titlu şi 12 variante lexicale (v., în acest sens, *infra*).

2. În al doilea rând, vom observa faptul că articolul lexicografic independent **hâşâí** din MDA 2002/620 este lucrat (via DA ms) pe baza informaţiei lingvistice din DA 1934/374–375, omiţându-se însă formele lexicale: **hâciá**, **hâcií**, **hâcilí**, **hâciuí**, **huciuí** şi **huşcăí**, pe de o parte, iar, pe de altă parte, adăugându-se forma **huşuí**.

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

3. În al treilea rând, vom preciza că, redate ca în DA, formele **câşăí**, **huşâí** au forma **căşăí** (cum apare şi în MDA 2001/434: „**căşăi** *v* vz **hâşâi**), **huşăi** (cum apare şi în MDA 2002/672: „**huşă**i *v* vz **hâşâi**”).

4. În al patrulea rând, vom observa că articolul lexicografic independent **uşuí** din MDA 2003, IV/1157 rescrie, mecanic, articolul lexicografic independent şi u n i f o r m a l din DLR 2002/442.

Reevaluat, articolul elaborat de redacţia clujeană a DLR (s.n.) este incomplet şi (parţial) greşit, pentru că, de fapt, în cadrul acestui articol trebuie lucrate şi formele (derivate, postinterjecţional, tot cu sufixul *-ui*): **huşuí**, **hâciuí** şi **huciuí**, pe de o parte, iar, pe de altă parte, din moment ce forma interjecţională **uş** este considerată variantă lexicală a formei **hâş** (v., în acest sens, DA 1934/374, DLR 2002/429, MDA 2003, IV/1155), forma **huşuí** trebuie lucrată „cuvânt-titlu”, iar formele **hâciuí**, **huciuí** şi **uşuí**, variante lexicale, lucru pe care, desigur, îl va face, în viitor, (tot) redacţia clujeană a DLR, s.n., litera **H**.

5. În al cincilea (şi ultimul) rând, redacţia clujeană va elabora un articol lexicografic independent pentru forma **hâcií** (cu varianta morfologică **hâciá**), pe de o parte, iar, pe de altă parte, un alt articol lexicografic independent pentru forma **huşcăí**.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

ALRM II 1940 = *Micul Atlas lingvistic român.* Partea a II-a, sub conducerea lui Sextil Puşcariu, de Emil Petrovici, vol. I, Sibiu – Leipzig.

Bogrea (1927 =)1971 = Vasile Bogrea, *Sfinţii-medici în graiul şi folclorul românesc*, în DR, IV_1, 1924–1926, p. 169–182, studiu republicat în vol. (la care trimitem în text) Vasile Bogrea, *Pagini istorico-filologice.* Cu o prefaţă de acad. Constantin Daicoviciu. Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi indice de Mircea Borcilă şi Ion Mării, Cluj, Editura Dacia, 1971.

Costinescu 1870 = Ion Costinescu, *Vocabular româno-francesu*, Bucureşti.

DA 1913; 1934; 1940 = *Dicţionarul limbii române.* Sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Tomul I, partea I: **A–B**, 1913; tomul I, partea II: **C**, 1940; tomul II, partea I: **F–I**, 1934, Bucureşti.

DEX 1975 = *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

DLR 1965–1968; 1969; 2002; 2005 = Academia Română, *Dicţionarul limbii române* (DLR), serie nouă, tomul VI, litera **M**, 1965–1968; tom. VII, partea a 2-a, litera **O**, 1969; tom. XII, partea a 2-a, litera **U**, 2002; tom. XIII, partea a 3-a, litera **V**, *vîclă – vuzum*, şi literele **W**, **X**, **Y**, 2005, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Drăganu 1924 = N. Drăganu, [la rubrica:] *Etimologii*, în DR, III, 1922–1923, p. 692–724, Cluj.

Giuglea 1921 = G. Giuglea, [la rubrica:] *Etimologii*, în DR, I, 1920–1921, p. 244–252, Cluj.

Hristea 1968 = Theodor Hristea, *Probleme de etimologie: studii, articole, note*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Iordan 1932 = Iorgu Iordan, *Etimologii populare*, în „Arhiva”, XXXIX.

LTR 1950 = *Lexiconul tehnic român*, vol. II, Bucureşti, Editura Tehnică.

Mării 2016 = Ion Mării, *Note lexicografice*, în Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, *Pagini alese. Omagiu lui Alexandru Mareş la împlinirea vârstei de 80 de ani.* Volum îngrijit de Marius Sala, Maria Stanciu Istrate şi Emanuela Timotin, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)

MDA 2002, 2003, III; 2003, IV = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, vol. II, **D** – **H**, 2002; vol. III, **I – Pr.**, 2003; vol. IV, **Pr. – Z**, 2003, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.

Puşcariu 1924 = Sextil Puşcariu, [la rubrica:] *Etimologii*, în DR, III, 1922–1923, p. 657–692, Cluj.

Scriban (1939 =)2013 = August Scriban, *Dicţionaru limbii româneşti (Etimologii, înţelesuri, exemple, citaţiuni, arhaizme, neologizme, provincializme)*, ediţiunea întâia, Iaşi, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939; ediţie anastatică îngrijită şi prefaţată de I. Oprişan, Bucureşti, Editura „Saeculum I. O.”, 2013 (ediţie la care trimitem în text).

Seche 1969 = Mircea Seche, *Schiţă de istorie a lexicografiei române*, vol. II, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Zanne 1897 = Iuliu A. Zanne, *Proverbele românilor*, vol. II, [Bucureşti], Editura Librăriei Socec.

LEXICOGRAPHICAL NOTES
(*Abstract*)

The author presents 10 lexicographical notes **(1) furtún** = **hortúm** (**hurtúm**), **(2) hlóbă** = **hulúbă**, **(3) hobắl** = **óblu**^{2} = **úblă** (= **úglu**, **óblă**, **húblă**), **(4) huí**^{2} = **vuí**, **(5) huiálă** = **vuiálă**, **(6) húiet** = **vúiet**, **(7) húioş** = **úioş**, **(8) huşmárgina** = ***hucimárginea** or **huci-marginea** or **huci marginea**, **(9) huştá** = **uştá**, **(10) uşuí** = **hâsâí**. D i r e c t l y, these notes c r i t i c a l l y (but **not** c r i t i c i s t i c a l l y) refer to the MDA, in the second section dedicated to commentaries; i n d i r e c t l y, they refer, based on the files collected, to the editing of the DLR, the old series (= DA) and also DLR, the new series.

Cuvinte-cheie: *lexicografie*, *lexicologie*, *etimologie*, *furtún = hortúm (hurtúm)*, *hlóbă = hulúbă*, *hobắl = óblu*^{2} *= úblă (= úglu, óblă, húblă)*, *huí*^{2} *= vuí, huiálă = vuiálă*, *húiet = vúiet*, *húioş = úioş*, *huşmárgina = *hucimárginea or huci-marginea or huci marginea, huştá = uştá*, *uşuí = hâsâí*.

Keywords: *lexicography*, *lexicology*, *etimology*, *furtún = hortúm (hurtúm)*, *hlóbă = hulúbă*, *hobắl = óblu*^{2} *= úblă (= úglu, óblă, húblă)*, *huí*^{2} *= vuí, huiálă = vuiálă*, *húiet = vúiet*, *húioş = úioş*, *huşmárgina = *hucimárginea or huci-marginea or huci marginea, huştá = uştá*, *uşuí = hâsâí.*

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu” al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviţă, 21

BDD-A28534 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:19:43 UTC)